

La casa de cós

Tècniques constructives i de rehabilitació del tipus d'habitatge més habitual a les vil·les del Maresme

Antoni Paricio / Fotos de l'autor

La casa de cós va ser un tipus d'habitatge habitual a pobles i ciutats de Catalunya

De les diverses maneres de distingir els habitatges, una és classificar-los per "tipus", és a dir, els que tenen determinats trets comuns. També però, en podríem dir els que tenen un conjunt de característiques similars, com són la forma, l'organització interior, la distribució de les estances, etc. Tot això, és el que en diríem en el seu conjunt una tipologia.

Per altra costat, també podríem classificar les tipologies, en funció de si els habitatges estan agrupats

en forma de bloc, en filera, aïllats, etc. Per tant, es tractaria de distingir "mecanismes" que permetin agrupacions o formes similars que facilitarien definir-los com a tipus.

Històricament, a Catalunya, es va desenvolupar un tipus d'habitatge que avui ja el coneixem com a "casa de cós" (**Fig. 1 i 2**). Els primers indicis documentals s'han localitzat al segle XVI, però, massivament es van desenvolupar al XIX i principis del XX.

Puig i Cadafalch, en el Segon Con-

grés de la Corona d'Aragó, va presentar un treball titulat *La casa catalana*, on la classifica segons l'amplada o distància entre les parets on recolzen els sostres. La més petita és la que té una distància de 5 metres, i és a partir d'aquesta mida que denomina "cós", que distingeix les cases com de cós, de cós i mig, etc.

En definitiva, que tipològicament, una casa de cós esdevé un "tipus" pel fet que es mostra repetitiu conceptualment, i des del punt de vista

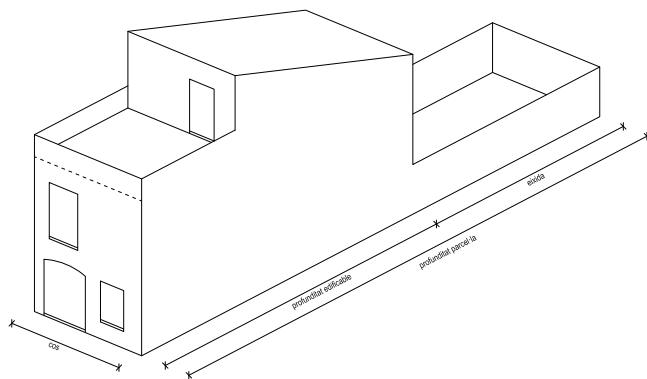

Figura 1. Esquema bàsic de casa de cós

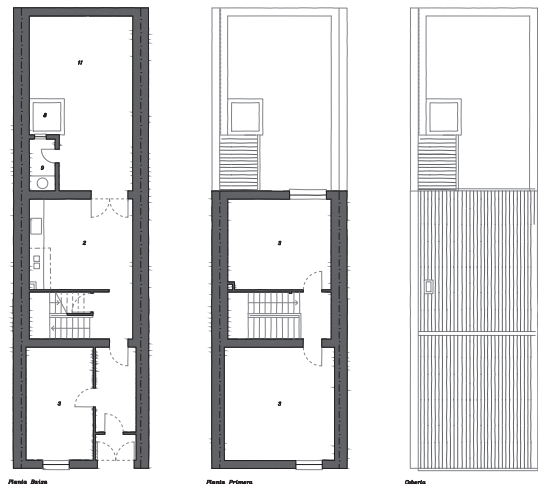

Figura 2. Casa de cós amb cuina a l'interior

Figura 3. Renglera de cases de cós a Premià

tècnic, serà una casa d'un sola crugia, és a dir, d'un sol espai entre dos suports de sostres. Per últim, si aquestes parets que suporten els sostres són parets mitgeres, convindrem que una casa de cós, és una casa que suporta els sostres per mitjà de dues parets mitgeres (Fig. 3).

Contemporàniament, i aproximadament des de la dècada dels 70 del segle passat, es va "reinterpretar" aquest tipus d'habitatge en versió actual, i amb una distància similar a l'amplada d'un cós, és a dir, es van dissenyar habitatges, agrupats en fileres i amb un desenvolupament vertical dels seus espais, segons "noves exigències", com són: un

soterrani i/o semisoterrani per aparcament i mals endreços, una planta baixa amb espais col·lectius i funcionals tals com cuinar, menjar i estar..., un primer pis generalment destinat a dormitoris i un sota coberta per ubicar-hi un estudi.

■ Habitatge amb l'amplada d'un cós

Aquesta reinterpretació d'un habitatge de l'amplada d'un cós, s'ha formalitzat segons dues tecnologies diferents:

- a. Una filera d'habitatges, suportats per una estructura de parets d'obra de fàbrica de 15, és a dir, "una organització de parets" de càrrega i de traves

que conformen "un conjunt estabilitzat" segons un disseny estructural "de caixó".

- b. Una estructura porticada de formigó armat, és a dir, una estructura de pilars i sostres plans que agrupen en el seu conjunt 5 o 6 habitatges distribuïts en filera. En cas de què la filera fos més llarga, es separa per un junt de dilatació.

Aquesta "nova forma de viure", desenvolupat generalment en tres plantes i amb l'amplada d'un cós, es contraposa als blocs anomenats "plurifamiliars", en el qual els habitatges normalment estan desenvolupats

Figura 4. Estructura de formigó encaixada dintre d'un cós

El treball s'ha centrat al Maresme, ja que es tracta de la comarca amb més densitat d'aquesta tipologia

lupats en un sol nivell. En la definició arquitectònica del MM se'ls anomena "habitatges en filera" i en la definició popular fora de Catalunya se'ls coneix com a "vivir en adosado".

Contemporàniament, també, l'accés a un habitatge d'un cós, situat en un parc edificat o nucli antic de

pobles o barris, s'ha formalitzat segons quatre possibilitats tècniques:

- Enderroc de l'antic habitatge i construcció d'un de nou entre parets mitgeres. Una opció, ha estat la construcció d'una nova estructura de pòrtics de formigó (Fig. 4) o de perfils laminats (Fig. 5). Des del punt de vista espacial, els pilars s'han posat adossats a les mitgeres o bé s'han encastat.
- Formalització d'un nou habitatge, renunciant al recolzament sobre les antigues parets mitgeres, i per tant, construint noves parets d'obra de fàbrica adossades (Fig. 6).
- Rehabilitació de l'antiga casa existent, el qual, i normalment, porta a un itinerari professional que consisteix en fer un aixecament, una diagnosi, un projecte i una execució. Tot, partint de la base d'una d'adaptació dels espais existents a noves exigències contemporànies.
- Remunta d'una planta sobre una casa existent, normal-

ment, a partir de PB+1, i posteriorment la remodelació i ampliació de les estances interiors. Aquest cas, habitualment implica la modificació de la façana (Fig. 7).

En els quatre casos, però, sobretot en aquests dos últims, es fa necessari conèixer les característiques tècniques del parc heretat, de com es van construir les cases heretades, ja que no té res a veure l'existent amb la construcció contemporània, i per tant, normalment, responen a una altra lògica, com per exemple les parets de tàpia, les voltes de maó de pla per a sostres (Fig. 8), les cobertes planes anomenades "a la catalana" les voltes d'escala, etc. Les característiques d'aquests materials, la seva lògica de treball, l'estat de conservació, etc. esdevé la necessitat de conèixer el seu comportament, sobretot si amb l'actuació podem perjudicar l'estabilitat dels edificis veïns.

Per últim, i com a cas diferent, la remunta de diverses plantes sobre una casa existent, per tal de formalitzar un edifici plurifamiliar en un parcel·lari de cós (Fig. 9). Aquest

Figura 5. Estructura metàl·lica encaixada dintre d'un cós

Figura 6. Paret de càrrega adossada a la mitgera

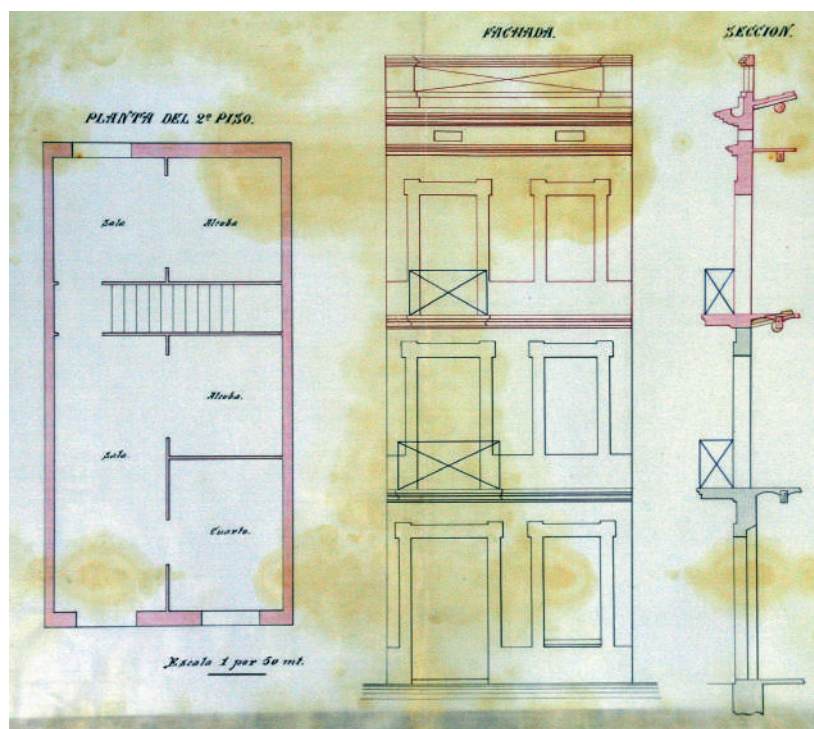

Figura 7. Remunta d'una planta sobre una casa de cós existent

cas, també és molt habitual en la transformació del tipus unifamiliar a plurifamiliar i per tant, convé conèixer meticulosament les característiques i l'estat de la casa antiga que ha de suportar la remunta.

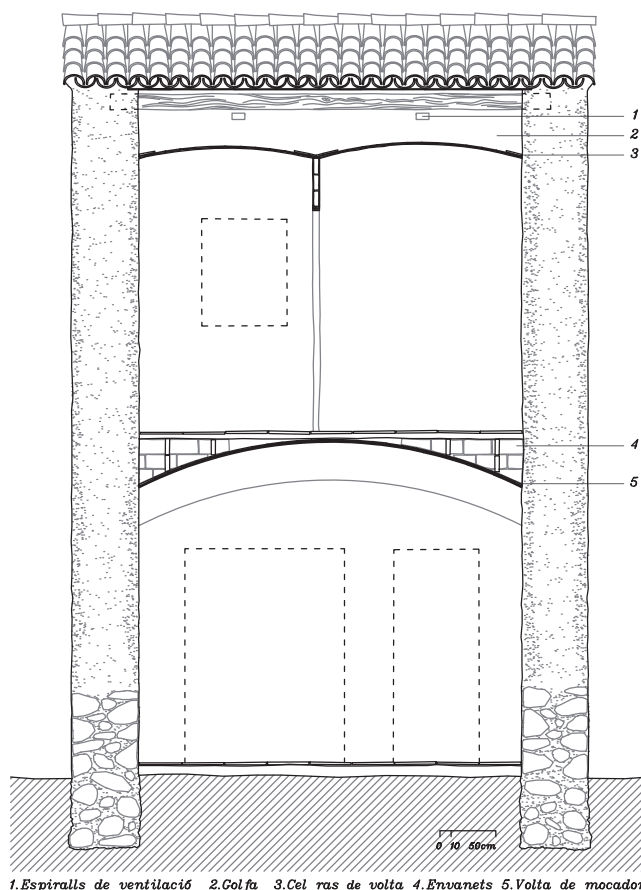
En definitiva, per refer o intervenir, cal conèixer les característiques del parc edificat, i es des d'aquesta òptica, que en el seu moment, es va iniciar un línia d'investigació per a conèixer la història, els materials, les tècniques constructives i sobretot, el comportament en el temps d'aquestes cases, ja que constitueixen un parc heretat amb connotacions pròpies de "tipus".

Per tant, la intervenció en el parc edificat, la rehabilitació de la casa de cós, o bé, les remuntes projectades d'ampliació, són alternatives a considerar. I és per això, que des de fa uns anys ha esdevingut una pràctica professional que s'ha desenvolupat sense un coneixement profund d'aquest tipus d'habitatge heretat.

Des d'aquesta òptica del coneixement, en aquests darrers anys, ja s'ha anat aportant parcialment temàtica divulgativa a les escoles, així com també en els postgraus i màsters. Ara però, s'ha acabat definitivament la recerca i degut a l'extensió de l'àmbit geogràfic, el treball s'ha centrat al Maresme, ja que es tracta de la comarca amb més densitat d'aquesta tipologia. Malgrat tot, la majoria de qüestions tractades es poden extrapolar tranquil·lament a la resta del país. Aquest treball, s'ha titulat *Les cases de cós al Maresme* i s'ha publicat en format de paper.

El treball s'ha desenvolupat en l'estudi dels habitatges a partir de 1850, que és quan a la majoria de municipis disposa de documentació gràfica i escrita del tipus. La totalitat de la recerca, s'ha concretat en tres àmbits d'anàlisi i estudi, els quals en el seu conjunt, dona una visió global de com ha estat aquest parc edificat. Aquests àmbits, els podem concretar des de tres vessants:

a. Des de l'òptica històrica. En

1.Espiralls de ventilació 2.Golfa 3.Cel ras de volta 4.Envanets 5.Volta de mocador

Figura 8. Secció típica de casa de cós, suportada per parets de tàpia recolzada sobre un sòcol de paredat

aquest cas, els documents bàsics són arxivístics, tal com els expedients d'obres particulars de la majoria dels municipis de la comarca. També, però, dels inventaris *post mortem* d'arxius parroquials, llibres de comptadoria d'hipoteques dipositats als arxius municipals i les d'actes de conciliació d'embargaments i desnonaments. Es tracta, de la primera part de la investigació, on el document és la font fonamental del coneixement.

b. Des del vessant tècnic. Es tracta, de l'estudi de la cultura material de la casa. A partir del "treball de camp" de l'autor, i de les intervencions d'altres professionals, arquitectes, arquitectes tècnics i constructors, s'ha creat un cós de coneixements tècnics, basats en la realitat del parc d'habitatges existent, ja que aquest, ha actuat com a "document real" simi-

Figura 9. Remunta de dues plantes sobre una casa de cós de parets de paredat

lar a les restes arqueològiques en altres camps d'investigació.

c. Des de l'òptica de la intervenció. Aquest apartat, es basa en l'estudi del comportament de les cases al llarg del temps, en l'anàlisi de les lesions, les malalties i les intervencions observades. Aquest últim apartat, també es recolza en un àmbit tècnic, però que es tradueix en una voluntat acadè-

Preservar el nostre llegat històric

Fins a l'arribada de les noves tècniques constructives de mitjan segle XX, la casa de cós es va erigir com el tipus arquitectònic més habitual a les viles del Maresme. La utilització de materials propers al lloc d'execució i el saber fer dels artesans van propiciar aquest model d'èxit.

Antoni Paricio ha aconseguit bastir un llibre que sintetitza tot el coneixement recollit a través dels segles, amb l'objectiu de preservar el llegat arquitectònic i històric dels nostres pobles i ciutats. Així, a través de les pàgines d'aquest llibre s'expliquen les tècniques constructives i de restauració d'unes cases que ja formen part del nostre patrimoni. ■

A la venda a la Delegació del Maresme del CAATEEB i a la Cooperativa Jordi Capell
Preu: 19,23 € (IVA inclòs)

mica, ja que es tracta de l'estudi de la problemàtica d'aquestes cases, des de l'òptica de la durabilitat i del seu comportament al llarg del temps. Es tracta d'advertir dels comportaments estàtics i d'equilibri, derivats d'intervencions parcials o totals tant de les pròpies cases com de les veïnes.

En definitiva, aquest treball de recerca, desenvolupa el coneixement del parc edificat existent, tant des del punt de vista històric com tècnic, amb l'objectiu de donar les bases que facilitin la intervenció tant en l'àmbit de la consolidació com de la rehabilitació. ■

L'autor: Antoni Paricio és arquitecte tècnic, col·legiat 3767 i arquitecte. És professor de Tecnologia a l'Arquitectura, del màster de Restauració de la Fundació UPC, del màster de Rehabilitació del CAATEEB i de l'Escola Sert del COAC, i també director acadèmic del postgrau de Patologia i Estudi Estructural de Construccions Existents del CAATEEB.

ibertrac

DES DE 1977

TRACTAMENT D'ESTRUCTURES

ESTUDI ACTIVITAT XILÒFAGS

ESTUDI DANYS EN ESTRUCTURES

SANEJAMENT I RECONSTRUCCIÓ BIGUES DE FUSTA

CONTROL TÈRMITS EN CASES I EDIFICIS

IBERTRAC AMB MÉS DE 30 ANYS REALITZANT SERVEIS PER A LA PROTECCIÓ I CONTROL DE PLAGUES. AMB TRES DEPARTAMENTS DIFERENCIATS:

1 SALUT AMBIENTAL.

2 DIAGNÒSTIC, PROTECCIÓ I CURACIÓ DE LA FUSTA.

3 PROTECCIÓ D'EDIFICIS CONTRA AUS-PLAGA.

ibertrac.com / termitas.net

Tel 93 439 31 04 • 93 430 43 01

Fax 93 444 10 42

ibertrac@ibertrac.com

C/Loreto 13-15 D 08029 Barcelona